

JURNAL

CENTRUL PESHÎNDIPEA MITHINICELORŢ NATURALE ŞI ESAKTE, ÎN TOATE CLASELE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

de

PROFESOR DOCTOR IULIU BARASH.

№ 15.

(Anul al doilea)

Bucureşti

Aprilie 15, 1857.

Konpîndepa. Pîndşrele. Içenna nonşartş. Komsnikagîşni mîingîçice mîçî.

Pîndşrelele.

Primşvara a sositş mi kş dînsa pîndşre-
lele; acesţî oaspeçî interesançî, care pşmîniş
la noi pîniş la toamnş, ne şrtş se dşkş mi
primşvara viitoare, iarş viiş la kşibşlş dorş.
Çe viaç pşkşte a dşpşitş Natşra acesţî mîkş
animale! O viaç komşşş de kşlştoriî şşoa-
re, de pşçerî inocente mi de îendşede mater-
ne foarte interesante. Pîndşrika n'are patrie;
kşçî nemşpşinişlş şpaçîş, care înkonşioarş zonele
temperate ale pşmîntşlş, din înaltele reçişni
ale aerşlş pîniş la şşpşafada pşmîntşlş, este
patria pîndşreleî. Acesţe şpaçîşri imense, pa-
şşrea acesţea le şpşbate kş o îşdeale ştraor-
dinarş, înfatigabile. S'a kalşkşlş kş dşpşmşlş çe
fakş pîndşrelele kîndş pleakş toamna, şniş omş

abia l'arş face kîndş arş merçş dşoe-zeçî de
zile, zîşoa mi noantea nemşçetatş, ne şniş dşpşmş
de ferş. Eatş întinşele şpaçîşri çe le prekşp-
çe acesţş mîkş, animaleş pşçlşlş de dşoe oşî
ne anş!

O! De kîte oşî noi oamenîi, pîşşşimş soar-
tî pîndşreleî; kîndş primşvara soşemte, îns-
çemte kş dînsa mi dorînga d'a kşlştori, d'a vedea
lşmea, d'a pşîimi împresîşni nşoe, pşkşte, care
lşpşekş orizontşlş kşnomşîngşlorş noaşre, totş
d'o datş îmmşşîndş mi şîmşşişnişle eşistençei
noaşre pşopşie, îniş kîiş pşre-kş tşpşimş îniş voia-
şişri mai mşlş de kîiş pşmîndş akaşş. Kîndş
zîkş, acesţş dorîngş se pşezintş la şniş oamenî
kş o ardoare nepesîşibileş, mi kîndş nş şîntemş

în stare a o îndestăla, oare s'ă nă nismăimă pă-
s'ărea кълътоаре, каре în totă анă фаче ас'ă-фелă
de воіажірі фрѣмоаше?

Dar кеарă pentрă ачеі динтре ноі, каре
kindă воіескă ші s'ăntă în pozițiune a îndestăла do-
pinga лорă de кълъторіе, кіте препараціоні oste-
nitoаре се чере ла знă воіажіă pentрă ноі оаменіі!
Әнă воіажіă чере (прекъмă a zisă Napoleonă І pen-
tră рѣсвоіă) треі лăкрăрі, адекъ: бані, бані ші еарă
бані; аша дар ачестă мижлочиторă џенералă, тре-
вѣе прегăтіă kindă чіне-ва воеште s'ă întreprin-
ză знă воіажіă; пе зрѣмă vine istoria багажелорă
(маі къ seamă kindă кълътореште чіне-ва къ dame)
ші în челе дин зрѣмă, istoria інкъ маі компликачă
a паспорчлăі, къ деселе « vize ale sale ». Feriuită
pîndрелă! Тă н'аі требзінчă de келчлалă în
кълъторііле тале, тă порці багажріле тале totă
d'агна гата къ тіне; în мінчлăлă паштереі, аі пріі-
mită de ла Natрă знă паспорчă, s'ăскрпсă de toate
« vizele » pentрă тоатă віаца та, ші kindă ажнці
ла скончлă кълъторіеі тале, къріндă іці фачі
знă кăібă ші н'аі требзінчă de « отелрăі »; знде
віі інчені s'ă кінці ші нă те некъжеші къ
ленеші келнері ші къ вірташіі рѣниторі, ка
вѣеці оамені, pentрă каре отелріле аă devenită
în знеле локрăі о calamitate пѣвлікъ каре ле
strікă toate пльчеріле de кълъторіе.

Migrațiunea săă кълъторіа pîndрелелорă este
зна дин tradițiunile челе маі полчларе. Әнї
аă авчлă іndoіалă desupe ачеста ші d'аое опі-
ніоні date афарă de diferiți natраліstі, гѣsesкă
ші акѣмă партизаніі лорă; адекъ знї претіндă
къ, pîndрелеле нă плекă тоамна de ла ноі, чі
kindă se апроіе тинчлă frігзросă, se аскэндă
în făндлă рісрлорă ші лăкрлорă знде рѣмінă
аskănse нінъ în примѣварь, інтр'о stare d'as-
fiksie (лімінă), каре seamăнъ къ тоартеа, дар
примѣвара реіnvіезă ші esă афарă, de ачееа
nă se паре къ тоамна плекă ші примѣвара ре-
вінă. De ачесте опініоні ера ші *Linč* ші кеарă
Cuvier, нінъ ла знă градă. Алці аă zisă къ рѣ-
мінă іарна аskănse s'ăв петре săă în арборі скор-
вѣроші. Dar пе d'алтă парте *Spallanzani*, *Man-
duyt*, *Natterer* ші алці vestіці natраліstі аă fă-
кăтă о мѣлціме de есперіменте prin каре аă
пробатă, къ pîndрелеле інтр'адевѣрă плекă тоам-
на în цѣрле meridionale, знде рѣмінă тоатă
earна ші примѣвара се інторкă.

Кă toate ачестеа нă poate fi nerată, къ s'а
гѣsită ші earна pîndреле інriegate, în făндлă
рісрлорă каре маі мѣлте ла знă локă formaă о
грѣмачă de гіауă; апоі лăіндă-ле ші інгронін-
дă-ле în черѣшъ калдă, în кітă нѣмаі чіокчлă
eshindă афарă ші лăsіндă-ле аколо 4, 5 оре, ре-
іnvіезă ші інченă а s'ăвѣра.

Kazza migrațiunei (кълъторіеі) pîndреле-
лорă, este frігчлă ернеі în климеле noastre; маі
къ seamă ліуса нăтримінчлăі ачесторă пѣсѣрї
ла ноі în тинчлă ернеі, къчї еле се нăтрескă
de insekte; апоі earна кімніеле ла ноі s'ăntă къ
totчлă despoiate de insekte, каре опї къ морă
опї се аskăндă în локрăі неапроіабіле, знде рѣ-
мінă ка тоарте, нінъ în примѣварь. De ачееа
pîndрелеле петрекă earна în Африка ші în алт
асеменса локрăі калде, знде ші în тинчлă ернеі
кімніеле s'ăntă акоперите къ verdeауă ші plaine de
ființe іnsăflegііе, ка ла ноі примѣвара.

Аша дар е кѣnosкăтă къ pîndрелеле noas-
tre мерă тоамна нінъ în Африка. De мѣлте опї
навігѣторіі пе мареа Mediterанъ, аă інтілітă тоам-
на чете de pîndреле мигрѣтоаре, мерпіндă спре
Африка. Pîndрелеле каре ші факă кăібăрї în ако-
перішрїле каселорă, мерă ші маі департе, къчї
кълъторескă нінъ ла Senegală în s'ăвчлă Афричеі.

Pîndрелеле, de ші s'ăntă kosmopolіte, къчї
н'аă о patrie determinată, къ toate ачесте эле
аă о mare simpatie pentрă локчлă знде s'аă пѣс-
кăтă ші кеарă знде аă петрекăтă кітă-ва тинчă;
de ачееа се аратă ла pîndреле чіркостанца
foarte іntepesante, къ еле ревінă прінѣвара totă
пе ла локрїле знде аă петрекăтă вара треkăтă;
гѣsesкă кеарă кăібăрїле лорă дин анчлă треkăтă
ші се ашезă аколо. Челе тінере ші факă знă
кăібă лінгă алă челорă вѣтрїне ші нѣмаі дакъ
н'аă локă, аснчї се ашезă în алтă парте. Аша
дар үstemă зиче, къ în снагчлă іmensă каре ілă
strѣbate de d'аое опї пе анă, ші каре се інтінде
de ла цѣрле поларе нінъ ла челе екзоторіале,
pîndрераоа аре нѣмаі d'аое пѣнкте fikse, адекъ
знă кзартірă de вара ла ноі ші знă квартірă de
earна în Африка.

Sінтă foarte іntepesante нінте есперігенте
făкăте în рапорчлă ачеста. Spallanzani а лѣатă
дінтр'знă кăібă 11 pîndреле, ші а атірнатă de
гїтлă лорă 11 інеле къ оаре каре інскрпчїне
ші а кѣnosкăтă, къ în анчлă віиторă 7 аă ре-

venitŭ la kŭibŭ; pe ŭpmŭ alte 2, dar dxoe noate k'aŭ mŕpitŭ pe dŕmŭ. Eatŭ ŭnŭ instinktŭ admirabilŭ! Pasŕea ačesta, sinŕŕŭ ūi fŕŕŭ vŕ'ŭnŭ semnŭ, 'ūi.ŕŕsehte dŕmŭlŭ ei din fŭndŭlŭ Africeŭ, nŭnŭ la satsŭ ūi la kŭibŭlŭ ei din anŭlŭ tŕekŭlŭ. Totŭ Spalanŭanii a vŕzŭtŭ o pereke de pŭndŕele kare a revenitŭ 18 ani, nekontenitŭ in kŭibŭlŭ lorŭ. Noi oamenii n'avemŭ ničŭ o idee, kŭmŭ arŭ nŕtea čine—va ŕŕŭi ŭnŭ dŕmŭ in aerŭ la o denŕtŕare de miŭ de mile ŭeografice, fŕŕŭ vŕ'ŭnŭ semnŭ nŕ nŕmintŭ saŭ in čerŭ ūi negreuitŭ pŭndŕelele n'aŭ stŕdiatŭ ničŭ Ćeografia ničŭ Astŕonomia! Eatŭ ŭna din fŕmoasele lŕkŕŕŕi instinktive in vŕlŭitŭ in misterele čele mai adinčŭ.

Pŭndŕelele sŭntŭ adevŕrađii lokŭitori ai aerŭlŭi, kŭčŭ nŕmai sŕsŭ in aerŭ noŭ sŭ tŕŕiaŭskŭ ele; sŕŕpŭndŭ mŕnŭnkŭ, beaŭ ūi daŭ ŭilŭlorŭ lorŭ de mŭnkare. Ama dar ele se vŕkŕŕŭ d'ŭnŭ zŕorŭ ŭŭorŭ ūi nekontenitŭ, a kŕŕŭi dŕekŭiŭne ele skŭimŭ lŕsno pe totŭ minŭtŭlŭ. Kŭndŭ e seninŭ, ele se činŭ sŕsŭ in ređiŭniele sŭnerioare ale aerŭlŭi, pe kŭndŭ in timŭlŭ ploii, se činŭ in ređiŭniele inferioare pe sŭnŕafađa nŕmintŭlŭi, ŭnde ŕoneŭkŭ insektele če se askŭndŭ inŕe arborŭi kŭndŭ se apŕonie ploia. De ačea omŭlŭ de pŭndŭ pŕivehte pŭndŕelele ka ŭnŭ ŭelŭ de barometŕŭ, kare anŭnđŭ sosŕea ploii.

Pŭndŕelele formeazŭ o familie de nŕŕŕŕi kare sŭntŭ amice omŭlŭi; kŭčŭ ele 'i fŕkŭ ŭerŕičŭŕŕi marŭ, inŭtŭ ačesta n'o kŭnoskŭ tođŭi oamenii. Ačoi če nŕ sŭntŭ in stare a pŕeđŭi ačeste ŭerŕičŭŕŕi, de mŭlŭe opŭ, sŭpe netŕčere, omopŭi ačeste nŕŕŕŕi folositoare nŕmai nentŕŭ nŕčerepea d'a omopŭi ūi d'a se eŭerđa in artea omopŕŭlŭi. Ei nŕ ūitŭ kŭ ŭie—kare pŭndŕea este ŭnŭ kŭstodŭ (nŕzitoare) nepŕŭtitŭ alŭ ŕŕđinelorŭ ūi alŭ kŭmŭŕŕilorŭ lorŭ de arŭtŕŕŭ; kŭčŭ ea pŕŭitŭdehte o mŭlđime de insekte kare, fŕŕŭ dŭnsa, arŭ mŭnka fŕŕnzele ūi poamele arborŭilorŭ ūi vŕkŭtele dŭpŭ kŭmŭŭ; apoŭ in lokŕŕile vŕlŭoase pŭndŕelele sŭntŭ ūi inŕ'ŭnŭ alŭ pŕnkŭtŭ de vedere fŭkŭtoare de bine omŭlŭi, kŭčŭ ele ŕoneŭkŭ ūi mŕnŭnkŭ činđarii, kare sŭntŭ foarte sŭnŕŕtŕopi nentŕŭ oamenii če lokŕŭeskŭ in ačeste lokŕŕi. Dar ūi ŕŕŕŕŕiđa (saŭ larva ŭnŭi fŭtŕŕe), kare se čine in maraziŭ de ŕŕiŭ (ŭnde fače atŭta ŭtŕikŭčŭnŭ) ūi ačesta ŕŕsehte in pŭndŕelele ŭnŭ ŕrozavŭ inemikŭ kare le ŕonehte.

Aŭa dar arŭ fi bine, ka pŭndŕelele ūi

alte asemenea pŕŕŕŕi, kare sŭntŭ insektivore, ūi kare nentŕŭ ačesta sŭntŭ foarte folositoare omŭlŭi, sŭ ŭie nŕse sŭb pŕotekŭiŭnea leđilorŭ; kŭčŭ činele atakŭ, este ŭnŭ fŭkŭtorŭ de pŕŭ nentŕŭ sočietatea omeneasŭ, a kŕŕŭi ferŭčŕe este vazatŭ pe desvŭlŭtŕea aŕŕikŭlŕŕei.

Sŭntŭ o mŭlđime de sŭeđe de pŭndŕele in Eŭropa ūi in čele—lŭle kontinente, inŭtŭ karekterele zoologice Ćenerale tŭtŭlorŭ, sŭntŭ čele ŕŕmŭtoare: kŕnŭlŭ lorŭ e lŭnŕŭ; čioŭlŭ skŕptŭ, latŭ ūi k'ŭnŭ kŕlŭiŭ in vŕpŭlŭ; ŕŕŕa lorŭ e foarte mare, ŕŭtŭlŭ skŕptŭ, aŕŭniele sŭntŭ foarte lŭnuŭi ūi inŕŭste; ničŭoarele foarte skŕpte, aŭ 4 deŭete, pe kare opŭ kŭ le činŭ pe kŭte nŕtŕŭ inainte, opŭ 3 inainte ūi 1 inđŕŕŭtŭ. Sŭntŭ pŭndŕele de zi ūi pŭndŕele de noante, (kare sŭorŭ nŕmai noantea). Čele de noante, nŕmite Caprimulgus (ŭindŭ—kŭ mai nainte, oamenii sŭnerŭstŭiŭmŭi 'ūi aŭ imŭđinatŭ kŭ ačeste pŕŕŕŕi mŭlđlŭ antele kŕŕŕŭlorŭ, ŭindŭ—kŭ le aŭ vŕzŭtŭ zŕŕpŭnd noantea in inŭtŕeŕekŭ, nefŭkŭndŭ ničŭ ŭnŭ ŭromŭtŭ ūi inŕ'ŭnŭ modŭ misterioŭsŭ). Toate pŭndŕelele zŕorŭ foarte mŭlŭ ūi foarte iste, va inŭkŭ ŭnele zŕorŭ neinčetatŭ in toatŭ viađa lorŭ.

Čele mai pŕinčipale sŭeđe de pŭndŕele (Hirundines, Hirondelles, Schwalben) sŭntŭ čele ŕŕmŭtoare: Hirundo domestica (in fŭŕŕa No: 1); H. rustica (in fŭŕŕa No: 2), kare fače kŭibŕŕi sŭb akŕoneŕŭŭŕŕile kŕŕŕŭlorŭ; H. urbana (in fŭŕŕa No: 3), kare 'ūi fače kŭibŭlŭ lŭnŕŭ fepeŭtŕele kŕŕŕŭlorŭ, H. riparia (in fŭŕŕa No: 4), kare se čine pe malŕŕile rŭŕŕilorŭ ŭnde fače ŕŕŕŕi in kare 'ūi kŭlđeskŭ kŭibŕŕile lorŭ. Afŕŕŭ de ačeste, se mai aflŭ in India, o sŭeđŭ bestitŭ de pŭndŕele, nŕmite Hirundo esculenta saŭ Salangana, alŭ kŕŕŕia kŭibŭ este ŭnŭ aŕŭkolŭ de mŭnkare foarte pŕeđŭitŭ.

Eatŭ če pŕanoartŭ natŕŕalŭiŭi, desŭpe ačeastŭ pasŕŕe. Salangana eŭistŭ mai in toate inŭŭlele inđiče pŕekŭmŭ: Borneo, Java, Sumatra. Ea 'ūi fače kŭibŭlŭ in forma ŭnei fŕŕŕŕie pe kare 'lŭ lŭnehte de slŭnčŭ. Aste kŭibŕŕi sŭntŭ fŭkŭte d'o sŭbŭŭandŭ animŭlŭ, lŭničŭoasŭ pe kare pasŕŕea o vŕŕŭŭ afŕŕŭ din stomakŭ. Ačeste kŭibŕŕi formeazŭ vŕkŭkŭla čea mai pŕeđŭitŭ la mesele boŕŭđilorŭ din India ūi din Kŭna. ŭnŭ dŕamŭ d'ačestŭ kŭibŭ se pŕŭtehte k'ŭnŭ dŕamŭ d'arđŭntŭ. Pŕeđŭlŭ čelŭ marelŭ a ačestŕŭ kŭibŕŕi, pŕovine din kŭŭ

за, къ ачеї каре ле адънъ, еспнѣ вѣаца лорѣ ла мѣте періколе, къчї пасъреа ачеаста фаче кѣвѣлѣ еї пе махрїле рїзрїлорѣ шї мѣрїлор. Ін локърї перїкѣлоасе, атїрпате песте авїсѣрї (прѣпѣ-стїї) терївїле. Ачеї каре вор сѣ адъне ачесте кѣвѣрї, легѣ корпѣлѣ лорѣ кѣ фнїї шї се ласѣ жосѣ дїн мѣнцїї каре їнконцїзрѣ църмѣрїле мѣрѣї. Де мѣте орї фнїеа сѣ рѣне шї омѣлѣ каде їн апѣ шї е пердѣтѣ. Еатѣ че авѣзѣ факѣ гнїї оа-мїенї де posesїsnea арпїнтѣлѣї, їн кїтѣ еспнѣе вѣаца оаменїлорѣ ла атїтеа перїколе, нѣмаї ка сѣ їндестѣлезе знѣ капрїчїѣ алѣ лѣкомїеї лорѣ!

Кѣ тоате ачесте перїколе, адънѣ пе фїешї-каре анѣ їн India шї їн Kїna, 24 мїї мѣжї де кѣвѣрї, фїешї-каре маже костѣ 1000 пїнѣ ла 1200 галбенї! India трїмїте шї мѣте де ачесте маже їн Еъропа, їн венѣфїчїлѣ челорѣ лакомї каре нѣ лїпсескѣ нїчї їн контїненѣлѣ nostrѣ.

Dїнтре чедѣ-лаѣте sneѣе де рїндѣреле чеа маї челевѣрѣ їн Еъропа, este ачееа каре шї фаче кѣвѣлѣ їн аконерїшѣлѣ каселорѣ, (H. rustica, No: 2 їн fir). Партеа де sѣsѣ а корпѣлѣ еї е де о колоаре алѣастѣрѣ вѣтїндѣ їн перѣ шї лѣчїтоаре, пе кїндѣ партеа де жосѣ е алѣ саѣ рошїоарѣ. Фрѣнтеа шї рїтѣлѣ сїнтѣ оакешѣ вѣтїндѣ їн ро-шїѣ; коада е лѣгѣ шї тѣїатѣ їн dѣоe ка о фрѣ-кѣлїцѣ, авїндѣ їн мїжлокѣ о патѣ алѣ; пїчїоа-реле сїнтѣ гоале фърѣ пѣрѣ. Маскѣлѣлѣ арѣ ко-лорї маї вїї де кїтѣ femела.

Рїндѣреаоа ачеаста este адевѣрпата амїкѣ а омѣлѣї; шї ї плаче societatea лѣї, де ачееа нѣ фѣде нїчї одатѣ де омѣ, нїчї нѣ се сїеште де локѣїнца, ѣнде шї клочеште овѣле сале, адекѣ їнтрѣнѣ кѣвѣлѣ пѣсѣ ла локѣ адѣпостїтѣ. Ачестѣ кѣвѣлѣ е фѣкѣтѣ де пѣмїнтѣ пѣмолосѣ шї кеарѣ де по-роїлѣлѣ дѣпѣ злїде, пе каре рїндѣреаоа лѣ фрѣ-мїнтѣ кѣ чїокѣлѣ еї шї лѣ моаїе кѣ спѣма лїпї-чїоасѣ дїн гѣрѣ, пїнѣ кїндѣ devїне о матерїе лї-пїчїоасѣ шї омоцѣнѣ, кѣрїеа ї дѣ форма знѣї kazanѣ. Ѓн 6 зїле, рїндѣреаоа шї терпїнѣ пала-тѣлѣ еї, пе каре лѣлѣ кѣпѣтѣшеште їн пѣзнтѣрѣ кѣ фѣлїї, ка сѣ ѣе калдѣ, моале шї вѣнѣ де локѣїтѣ. Ѓнѣ асемenea кѣвѣлѣ, серѣвѣ знѣї: перекѣ меасе анї; їнсѣ ла фїешї-каре прїмѣварѣ ї факѣ оаре-каре репарациїне. Кїндѣ прїмѣвара, ла їнтоарчереа лорѣ, се їнтїмплѣ ка о перекѣ сѣ гѣсеаскѣ кѣ-вѣлѣ лорѣ локѣїтѣ де алїї, атѣнчї се їнчепе їнтре posesorї шї szzрїцѣторї о лѣнтѣ сїнцѣроасѣ шї

їнвїнгѣторїї, рѣтїнѣ domnїtorїї кѣвѣлѣї. Femела клочеште де dѣоe орї пе анѣ; їнтїїа оарѣ еа пѣне 5, 6 зотѣ, а dѣоа оарѣ маї пѣдїнѣ. Тоате зотѣле сїнтѣ алѣе шї пѣтате кѣ пѣнкте оакешѣ Пѣїї рїндѣрелелорѣ се нѣтрескѣ шї еї де їнсекте, пе каре ле прїндѣ їн зворѣ, де ачееа кїндѣ прї-мѣвара е плоїоасѣ шї фрїгѣроасѣ, атѣнчї нѣ сїнтѣ аша мѣте їнсекте шї пѣїї де рїндѣреле се прѣ-пѣдескѣ. Парѣ este чїне-ва їн stare а пѣстѣрї рїндѣреле їнтр'о колївїе, дар кїндѣ с'аѣ обїчїнѣїтѣ аколо мѣлѣлѣ тїмпѣ, їнчепѣ сѣ кїнте преа фрѣ-мосѣ. S'а вѣзѣтѣ рїндѣреле каре ажѣгѣ ла вїр-ста де 11 анї, дар їмѣзѣтрїнїндѣ орѣвескѣ.

Пѣрїнцїї араѣтѣ о mare tendрецѣ пентѣрѣ проценїтѣра (пѣїї) лорѣ; їндатѣ дѣпѣ че пѣїї аѣ ешїтѣ дїн оѣ, татѣлѣ шї мѣма ле адѣкѣ де мїн-каре шї кѣрѣцѣ адезе орї кѣвѣлѣ де гѣпоїѣ, ш. ч. л. Аташареа шї tendреца пѣрїнцїлорѣ кѣтре пѣїї лорѣ, е аїїта де mare їн кїтѣ sakрїфїкѣ кїте одатѣ кеарѣ вѣаца лорѣ пропїе, прекѣмѣ спнѣо медїкѣлѣ Boerhave, кѣ а вѣзѣтѣ о рїндѣреа їн-торкїндѣ-се акасѣ, пѣрїїндѣ де мїнкарѣ пентѣ-трѣ пѣїї сѣї шї вѣзїндѣ кѣ кasa ѣнде се аїїла кѣвѣлѣ еї арде, s'а арѣнкатѣ їн мїжлокѣлѣ флакѣрїлорѣ ка сѣ шї skане пѣїї. Ѓнїї аѣ пре-тїнсѣ кѣ, кїндѣ пѣїї де рїндѣреа аѣ орѣїтѣ, пѣрїн-цїї ї вїндекѣ кѣ їарѣа нѣмїтѣ. chelїdona (їарѣа рїндѣрелелорѣ); їнсѣ Redї шї Lahire аѣ вѣзѣтѣ кѣ фърѣ вр'о їарѣлѣ, пасѣрїле орѣїте де сїне ре-кїшїтїгѣ vederea кѣрїндѣ.

Ѓн тїмпѣлѣ romanїлорѣ, се їнтреѣзїнѣаѣ рїн-дѣреле, пентѣрѣ трїмїтереа stafетелорѣ шї а skрї-sorїлорѣ, адекѣ: лѣаѣ о клочїтоаре, о адѣчѣаѣ департе шї аколо мѣгаѣ де пїчїоареле еї вр'о мї-кѣ skрїсоаре саѣ кеарѣ нѣмаї знѣ semнѣ коп-венавїлѣ, її дедѣаѣ дрѣмѣлѣ шї рїндѣреаоа сїнгѣрѣ се їнтоарчѣа кѣ чеа маї mare їзѣеалѣ ла кѣвѣлѣ еї, ѣнде о ашїтента кореспондѣнтѣлѣ кѣ рѣспѣнсѣ. Аїа-рѣ д'ачесте sneѣе, амѣ презентатѣ їн фїгѣрѣ їнкѣ 3 аїте sneѣе комѣне їн Еъропа (H. domestica, H. urbїca шї H. riparia), їнсѣ прекѣмѣ амѣ зїsѣ, сїнтѣ пе пѣмїнтѣ мѣлїїмї де sneѣе де рїндѣреле коїтї-нентале шї кеарѣ рїндѣрелеле нѣмїте де mare (Sterna, Hirondelles de mer) каре петрекѣ тоатѣ вѣаца лорѣ пе mare, депѣрїїндѣ-се кїте одатѣ sѣте де мїле деографїче де църмѣрї шї їнтокмаї кїндѣ фѣртѣна чеа маї терївїлѣ їнфрїазѣ sѣпра-фага океанѣлѣ, кїндѣ тоатѣ фїїнѣеле вїї, фѣгѣ сѣ се

askenpъ ла ивреа ачестѣ спектаколѣ пѣрантѣкѣ | леле де пѣмѣнтѣ ми де маре, аѣ лѣатѣ ин посе-
ми инферѣторѣ, токмаѣ атлнчѣ, ачесте пасерѣ се | сѣзнеа лорѣ тоале реѣизнѣле инфѣнѣте але аерѣлѣ, ка-
пѣмѣкѣ кѣ чеа маѣ маре пѣлчере пе валѣрѣле | ре инконѣизрѣ контѣнѣнтѣлѣ ми маѣ тоѣч океанѣлѣ,
ѣнтѣрпѣтате але океанѣлѣ. Еатѣ дар кѣ рѣндѣре- | домнѣа чеа маѣ именѣкѣ че поате есѣста пе пѣмѣнтѣ,

1, Pindșrele de casă (*Hierundo domestica*); 2, pindșrele de acoperișuri (*H. rustica*); 3, H. pindșrele de ferestre (*H. urbica*); 4, pindșrele de malșrele rѣrșorѣ (*H. riparia*).

adekъ тоѣ глѣбѣлѣ пѣмѣнтескѣ. Еатѣ о мѣкѣ пасѣре | din Spania, « in domenѣлѣ меѣ соареле пѣ азѣне
каре арѣ пѣтеа зѣче преѣкѣмѣ алѣ датѣ Philipp II | пѣч'odatъ ».

Ціена попъларъ.

Лекция IV.

(Зрмаре)

Domnilor!

Noi ърмъмъ къ енмерареа дйферинделоръ интре фиингеле органиче ши неорганиче.

4-леа. Diferința a natra este *modul formajiei saș orișina* ființelor органиче. Fie—каре ființур органикъ, наште нъмаї дін фиинге кареї сеамънъ ; ла анимале нъмимъ ачесте фиинге: пъриндї ; ла вегетале ле нъмимъ семинге: ничі одаѣ нъ с'а интїмплатъ ка дін сѣмїнѣа знеї роze сѣ easъ знъ крїнъ, саș дїнтр'знъ кїне сѣ наскъ о нїсїкъ. Asemenea нъ с'а интїмплатъ, ка гъръ пъриндї сѣ наскъ знъ анїмалъ, саș гъръ сѣмїнѣа сѣ се продъкъ о плантъ, аша дар тоате џенеражїнїле анїмалелоръ ши але плантелоръ, де ла интїа лоръ ешїре пъ сѣпрафаѣа пѣмїнтълї пїнъ акъмъ, консістъ ин дъое ordїне infinite ши неїнтеррѣнте: пе d'о parte d'знъ ordїнъ де пъриндї къ псїї лоръ (ин рернълъ анїмалъ) еар пе d'алъ parte d'знъ ordїнъ де семинге къ фрѣктеле лоръ (ин рернълъ вегеталъ). Аша дар пѣтемъ зїче къ fie—каре ființур органикъ, поартъ ин сїнълъ еї џенеалогїеа са. Інсъ ка сѣ имплїнеаскъ ачестъ скопъ ши ка fiешї—каре ființур органикъ сѣ поатъ продъџе проџенїтърї (podїрї) каре ї сеамънъ, натра ле а їнзестратъ къ органе їнтр'адїнсъ, determїnate пентрѣ ачестъ скопъ ; де ачееа ин fie—каре ființур органикъ есістъ знъ sistemъ де органе, determїnate пентрѣ продъџїзїнеа ființелоръ асемънътоаре (родълъ) ши афаръ d'астеа, fie—каре аре знъ скопъ їндоїтъ а їмплїнї, адекъ консерваїзїнеа есістенѣеї са ле *їндївїдсале* (прїн нѣтрїпе) ши консерваїзїнеа есістенѣеї *џенълї* сѣлъ (прїн продъџїзїне саș podїпе). Тоате ачестеа нъ есістъ ла ființеле неорганиче (ин рернълъ мїнералъ), каре н'аș тревзїнѣа де продъџторї semenї ка сѣ ле продъџкъ, чї фелърїмї де їнтїмплърї акчїдентале потъ devenї kаззеле formajїeї лоръ.

5-леа. *Modul eștenței*. Мїракълълъ челъ маї mare ин sfera ființелоръ органиче се алъ пегрешїтъ аїчі ; къчї тоате корпърїле органиче нъ потъ есіста саș креште гъръ мїнкаре ши вѣхъръ, адекъ гъръ *nșprimїntș*. Nșprimїntșлъ лезлї este

карнеа, че елъ рѣпе къ dїнѣї ши о їнрїте, пе kїндъ nșprimїntșлъ роzeї este sѣкъ че'лъ sѣџе дїн сїнълъ пѣмїнтълї прїн рѣџїнъ, ка къ нїште гърїџе мїчі. Nșprimїntșлъ амїндороръ ачесторъ fiinģe органиче атїтеа де dїverse (лезлъ ши роza), консістъ дар нъмаї ин дїферїнѣа formеї, знълъ fiїндъ знъ nșprimїntș лїсїдъ ши алълъ solidъ. Аша дар тоате fiinģеле органиче аș тревзїнѣа неїнѣетатъ де nșprimїnte лъте ин їнтервале скърте, ин totъ їмпълъ есістенѣеї лоръ. Дар сѣ обсервѣмъ акъмъ че ролъ жоакъ ачесте nșprimїnte ин корпълъ лоръ.

Kїндъ знъ анїмалъ мїнїнкъ, ачееа мїнкаре тревъе сѣ їнтре ин сїнѣеле ши ин карнеа лї ка сѣ'лъ хрѣнеаскъ. Тоате мїнкърїле, кеаръ челе solide, тревъе сѣ се dїsolbe (топеаскъ) ин корпълъ анїмалълї, ка сѣ поатъ devenї аdevърате nșprimїnte ; asemenea се ърмеазъ ши ла plante ; прїн зрмаре kїндъ амъ мїнкалъ акъмъ о пїне, neste 10—24 de орї ачeastъ пїне а devenїтъ о parte дїн сїнѣеле каре чїркълъ акъмъ ин вїнеле меле, каре продъџе rїндїрї ин креерї каре їнтрїџїне fакълтатеа респїраїзїне ши а гласълї, ши каре дъ мъшкїлоръ posїbїlїtatea d'а мїшка корпълъ меъ. Дар пе kїндъ а їнtratъ ачeastъ кѣтїме нъоъ де матерїї (провенїте дїн ачееа пїне) ин корпълъ меъ, о алъ parte а ешїтъ дїн корпъ (прїн sѣдоаре ши челе—лалте ескреїзїнї). Аша дар ин ачесте 24 de оре с'а зрмалъ о skїmbаре mare ин корпълъ меъ, адекъ о parte а fiinģеї меле де маї nainte м'а лъsatъ, с'а dъsъ ши нъмаї іеа parte ла fiinģа mea зманъ, пе kїндъ о алъ кѣтїме де матерїе каре еаръ н'аș fostъ копїнсъ ин мїне, чї їнтр'о fiinģур маї їнferїоаръ (пїне), аșтъзї а devenїтъ о parte актївъ ши їмпортантъ а fiinģеї меле. Апої дакъ kонсідеръмъ ин їмаїнаїзїнеа поаштръ, кѣтїмеа де nșprimїnte, каре знъ omъ мънїокъ їнтр'знъ анъ: де пїне, карне, зарзаватърї ш. ч. л., vomъ гъсї къ есістенѣа поаштръ дїнтр'знъ анъ este репрезентатъ прїнтр'о гърмаѣ де 180—200 пїнї, d'о sѣтъ ока карне де воъ, ши де 10 пїнъ ла dъоъ—зечї мїеї ш. ч. л.

Aceste grămzi de niine, aceshi voi și miei care vâdă akămă stîndă înainte mea, într'zîș anș se voră prefira prin kopnălă meă, pe kîndă kapnea care konstitue akămă kopnălă meă, neste zîș anș, Dsmnezeă uitie ce va deveni? Xșma, materiea unei flori, să keară ea va rămînea nînt atșnăi în stape de eskreminte menprizabile! Kș toate acestea, zșnitatea ființei mele a skăpată prin toate acesste vîchisădinî (prefacherî dese). Çine mă vede akămă și çine mă va vedea neste zîș anș, va răsi kș sîntă totă așela și kș n'amă devenită o aatș ființ. Eatș marele misteră aț esistenței ființeloră opranice; pe d'ò napte vedemă kș kopnălă loră sș skîmbă în toate năpçile sale, din minșă în minșă, eară pe de aatș vedemă kș, kș toate acestea, întreprîmea ființei săă zșnitatea individșală, rămîno nealinsă. Ioană din anșlă tpekșă nș s'a fșkșă o aatș ființ akămă, de și e sirăă, kș din Ioană din anșlă tpekșă, n'a rșmasă în Ioană de akămă niçî o litră de kapne, niçî zșă dramă de sînuș! Ioană de akămă, în anșlă tpekșă în așeastă oră, era pisînită în bșrta zșăi boă, în kșpçîna zșăi mică, în pentlă unei rșine și în rșnois zșăi kînuș din kapne s'a fșkșă pe zșrîș porșmă, din porșmă mămălîș și din mămălîș Ioană! Çe mămamofșose kșrioșo, prozaiço dar adevărate!

O sș revîntăă poate măi pe zșrîș la așeste konsiderașîni. Totă așestă proçeșă de nășpire sș zșmeazș și la plante.

Astă-selăș toate ființele opranice se năștreskă, adekș neîncetată priîmeskă materie din lșmea esteriolară care se însșșesekă, dîndă afară din kopnălă loră aate materie zșate și netrebșinçoșe. Așadap toate ființele opranice sîntă într'ò lșntă neîncetată kș lșmea esteriolară și așeastă lșntă konstitue viața loră.

La ființele neoprănice, zșă asemenea proçeșă nș se zșmeazș niçî de kșmă. Petrele s. e. nș mămînkă, nș veaă, niçî nș kreskă, sîntă dap ființe moarte, pe kîndă ființele opranice (plante și animale) sîntă ființe vii, kșçî sîntă neîncetată în kontakă kș lșmea esteriolară, lșkrîndă așșpra ei și priîmindă de la dînsa aate lșkrăpî (reakșîni).

6-lea. *Modșlă finitșlăi.* Dșpș çe amă vșzșă, kș toatș esistența unei ființe opranice kon-

sistă într'ò lșntă neîncetată kș lșmea esteriolară, negreșită kș așeastă lșntă, ka ori-çe lșntă, trebșe sș se zșvîrșeaskă prin vîrșîna zșșia și nîmîçirea aatșia din amîndșoș pșrçîle belîçerante, adekș, și aiçî așela care are pștere măi mare, vîrșește; apoi fiîndă-kș într'așeastă lșntă a zșăi individă opranikă kș lșmea esteriolară, negreșită kș individșlă este mătă măi slăbă, de așeaa așeastă lșntă se termină totă d'ășna kș nîmîçirea individșlăi și așeastă nîmîçire este *moarte*. Așadap ori-çe individă opranikă, moarte. Zșă stejară vșrîșă de sște de anî, dșpș çe a înșștrînită ne măi fiîndă în stape a nșrta fșrșze vepșî, se veshșește și moarte; insekta Ephemera, care naște dimineatș, șeapa sșrșșente kariera esistenței sale și moarte; la așeste amîndșoi ființe opranice (stejară și insekta), moarte este încentă în năștra loră, de și la insekta sș greșește a veni dșpș 12 oro și la stejarălă dșpș mătș sște de anî, kșçî din zioa kîndă a nșskșă o ființ opranikă, a și înçentă a mșri. Zioa naștepeș, este și zioa înçonșșlăi morșîi sale. Zșă esemîlă va lîmșri așeasta. Kîndă așî anșîșă o lșmînașe, kș kîte minște și ore lșmînașea arde măi mătă, kș alită se anșonîe măi mătă momentșlă fatală, kîndă ea se va sînuș. Kîț de mare sș fie o lșmînașe, dakș așî anșîșă o kș çînçî minște în nainte, așeastă lșmînașe s'a anșoniată kș çînçî minște kștro finitșlă fatală de sînușeșe, așadap și zșă konîlă nșskșă epî, a mșpită kș o zi; zșă konîlă de 3 anî, a mșpită kș tpei anî și zșă vșrîșă d'ò sște de anî, a mșpită kș o sște de anî.

Într'aatș lokă vomă avea okazîșne a vorbî măi mătă desșpe moarte năștrălă și a o distînușe de çea akçidentălă; însș pentră objekțlăș sșdîșlăi năștră de așșzî, e destălă sș știmă, kș ori-çe ființ opranikă are pentră esistenț sa zșă termină năștrălă, care sș zșvîrșește printr'ò moarte năștrălă, pe kîndă fiemșkă ființ neoprănîkă n'are zșă termină xotșpită din năștră; o neatră poate sș rămîie măi de anî în stapea în care se află așșzî, prin zșmare ființele neoprănice nș moră, fiîndă-kș n'aă vîegșîț de și aă esîtată, totă n'aă vîegșîț; kșçî viața este proppietatea nșmăi unei ființ opranice, prekșmă și sîmçîșe este proppietatea nșmăi a unei ființe însșșeșite.

Rezultatulă dap алă ачестей анализе физиоло-
гиче есте, кь нѣмаі ла фиинделе органиче гѣсимѣ:

1-ѣ. Кь дин треі, патрѣ елементе нѣмаі, На-
тѣра а продѣсѣ фиинде infinite ші вариабиле.

2-леа. Кь ін interiorялă лорѣ, се афлѣ ор-
гane diferite care toate аѣ знѣ scopѣ, адекъ, виа-
ца individялă а ачесторѣ фиинде.

3-леа. Кь forma este ama de inerentă ші de
necesarie pentrѣ existenца лорѣ, ін китѣ нѣ пѣтемѣ
skimба forma, фѣрѣ а striка existenца.

4-леа. Кь сінтѣ нѣскѣте дин пѣринѣі саѣ дин
seminце, адекъ, дин фиинде care ле seamънѣ ші

ничі odată дин інтѣмпаре, саѣ казъз акциденталă.

5-леа. Кь виаца лорѣ este o лѣптѣ неінче-
татѣ, знѣ ширѣ неінтерсѣтѣ де лѣкрѣри активе
ші реактиве а individялă асѣпра лѣмеі ачештия,
пекѣмѣ ші а сѣпра individялă адикъ: лѣндѣ дин
лѣшеа естѣіоарѣ матеріі нѣрпѣitive ші діндѣ ін-
панолі матеріі келтсѣте, зсате, де care organis-
малă нѣмаі are тѣвѣинѣ.

6-леа. Кь existenца фиинделорѣ органиче, сѣ
сфѣршеште printр'о moarte натѣралă.

Konsekinделе ачестей анализе, ле vomѣ ве-
dea ін лекѣзінеа вѣітоаре.

Комѣникациѣні шіинѣгиче миѣі.

Арборі care даѣ чеарѣ.

Ин Америка креште o спедѣ де арборі нѣмитѣ
Myricas, care продѣсѣ знѣ сѣкѣ (о zeamă) care,
индѣ се інтѣреште, devine o матеріе ка чеара. Мо-
дѣлă d'а адѣна ачестѣ сѣкѣ este чѣлă зрѣторѣ: ад-
нѣ фрѣктеле ачестѣі арборѣ, care seamънѣ кь o че-
реашѣ, ле нѣне інтр'онѣ сѣкѣлеѣ de пінзѣ ші аша
ле фѣрѣе ін апѣ, атѣнѣі чеара care devine флѣидѣ, се
сѣіе нѣ сѣпѣрафаца апѣі де знде поате s'о скоагѣ
мѣне-ва кь лінѣра. Ачѣаста este чеара de кѣалitatea
d'інтѣліѣ, dap ші рѣтѣшѣгеле ачѣсторѣ фрѣкте, поате чѣ-
не-ва сѣ ле фѣарѣ ші сѣ скоагѣ чеарѣ дінтр'інселе.
Аста este чеара de кѣалitatea a дѣоа

Афарѣ d'ачѣстѣ продѣкѣ фолоситорѣ, арборіі ачѣ-
стѣа аѣ ші алте кѣалитѣі преціоазе адекъ: арборялă
Myricas posedѣ кѣалitatea, кь кѣрѣгѣ аерялă знде
се афлѣ, кѣчі елѣ авсоарѣ (нѣгѣте) аерялă стрѣкатѣ ші
fаче ка лѣкрѣіле вѣтѣшѣтоаре сѣнѣтѣгеі, сѣ devie
foarte сѣнѣтоазе. Ін statele Carolina ші Pennsylv-
vania (ін Америка), знде *Myricas* de sine крескѣ ін
пѣдѣрѣі, аѣ контрѣвѣітѣ, ка ачѣсте dѣоe statѣрѣ дін
statѣрѣіле зніте, сѣ fie локѣіте de оamenі, кѣчі фѣрѣ
дінселе арѣ fi peste пѣінгѣ кь оamenіі сѣ трѣіаскѣ
ін ачеле локѣрѣі вѣітоазе ші помолоазе.

Фрѣнзеле ачѣстѣі арборѣі пѣстѣреазѣ хаіпеле ка
сѣ нѣ ле мѣнѣнѣе молііде.

Рѣдѣчіна лѣі este інтѣрѣсінгатѣ ін Америка,
ка remedie ла diferite патѣіі.

Елѣ рѣспіндеште імпрѣціѣрялă сѣіѣ, o одоаре
foarte пѣкрѣтѣ ші сѣнѣтоазѣ.

Аѣ інчѣркатѣ акѣмѣ ші аѣ plantatѣ ачѣстѣі ар-
борі ін сѣдѣлă Franсiei ші Germaniei, ші спѣрѣ кь
ворѣ. рѣкѣші ін ачѣастѣ черкаре. Аста арѣ fi знѣ бѣне-
фічѣі нѣскѣ pentрѣ агрѣкѣлѣтра еѣропѣанѣ, аполі ші пен-
трѣ starea сѣнѣтѣгеі а локѣиторіорѣ контінентялăі
постѣрѣ. Ба інкѣ пѣтемѣ презѣіче, кь кѣлѣтра ачѣстѣі
арборѣі ва рѣкѣші ла nol не маі лінгѣ рѣірѣі ші ін локѣ-
рѣіде вѣітоазе, токмаі знде крескѣ акѣмѣ сѣлѣііле care
нѣ не адѣкѣ нічі знѣ фолосѣ. Че фѣрѣічѣре mare арѣ
fi pentрѣ nol d'а сѣкѣпа марѣінеа Дѣнѣрѣі, de epide-
миіле de фрѣігѣрѣі, printр'о plantѣ care are кѣалitatea
d'а кѣрѣіі аерялă ші d'а не лѣміна каселе!

Імѣлѣіреа ачѣстѣі арборѣі e foarte зшоарѣ;
кѣчі се мѣішлочеште prin semince ші prin вѣташі
(нѣзеле).

Sінтѣ dѣоe спѣце de *Myricas*, адекъ *M. cerifera*
ші *M. pennsylvanea*. Аміндѣоe даѣ o кѣтіме еѣзалѣ
де чеарѣ, інсѣ се дѣоесекѣкѣ prin тѣрѣімеа фрѣк-
тѣлăі ші а інѣлѣімеі арборялăі.